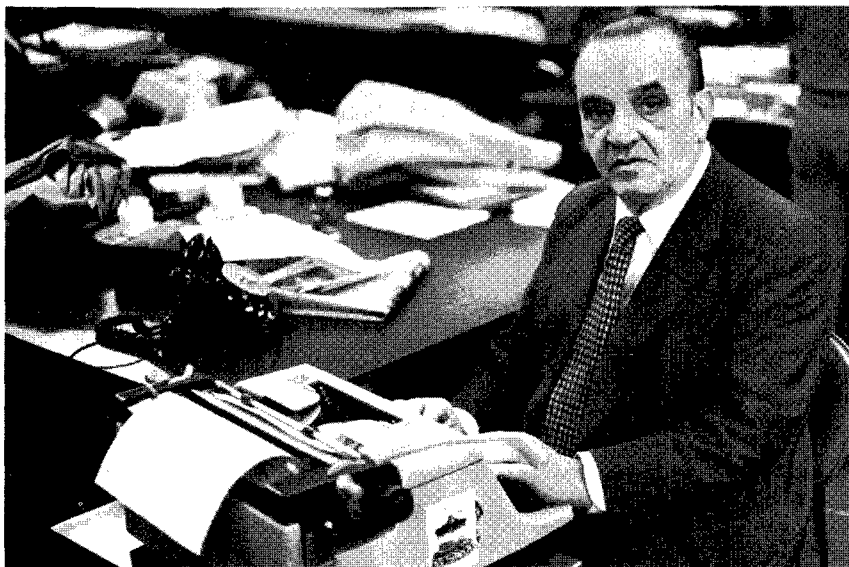

MIGEL ANGEL ASTIZ (1919-1984)

Migel Angel Astiz Iglesias, Iruñean jaio zen 1919.eko Irailaren leian eta Barakaldon hil aurten, Maiatzaren 16an.

Iruñeko Eskolapioetan egin zituen bere ikasketak, lehendabizi, eta gero Donostiako Merkataritza Eskolan. “Perito Mercantil” titulua zuen batetik eta bestetik, kazetari. Beste euskaltzale askoren antzera autodidakta zen beste arlo ugarian.

Kazetari zen batez ere beste gauza guztien artean. Bihotz handiko kazetaria eta euskaltzalea.

Nik ere kazetari bezala ezagutu nuen. Hain zuzen 1962 urtean Gerediagako Saladore ermita erori zen eta “La Gaceta del Norte”ra deituta bera etorri zen erreportaiagaita egitera. Berari esker arduratu ziren orduko agintariak —oroitzen naiz Ibañez Freire zela gobernadore zibila, eta berak bultzatu izan behar izan zuen Diputazioa

eta baita merinaldeko hamabi alkateak ere laguntza emateko— eta Durangaldeko monumentu historiko hura berriztatu zen. Handik egun batzuetara, 1962.eko Otsailaren 23an bion artean egin genuen lan bat, hain zuzen Atxondoko hiru udalek: Arrazola, Axpe eta Apatamonasterio udal batetan fusionatzen edo elkartzen zirela. Arrezkero, hainbeste ekintzetan, batez ere kulturakoetan izan dut lagun, laguntzaile edo lankide eta baita ere adiskide min. Herkide ere bai, biok, hiri beren sortuak bai ginen. Hori ere ez zitzaion ahazten.

Oraintsu, Martxoan hain zuzen, omenaldi bat eskaini genion askoren artean, gure Foru Diputazioa aurrena zelarrik. Egun haretan ikusi nuen azkenengoz. Omenaldi bikaina. Egia esateko, orain hogeitatu urte eskeini zitzaion Begoñako jatetxe batean beste bat, behar bada barnekoia, zeren eta orduan ikusi bai zen zenbat adiskide zituen, kolore guztietakoak gainera, erakunde ofizialetakoak, ordukoak noski, kultura mundukoak, eta baita ere ez zen asko igarri behar klandestinatean zebiltzatenak ere... Ororena bai zen adiskide eta lagun.

Euskaltzaindiak 1958.eko Apirilaren 24ean izendatu zuen euskaltzain urgazle, bakarrean. Esan behar da Francoren garaian ez zuela izango Euskaltzaindiak bere ekintzen pregonerua hobeagorik Migel Angel baino. Zenbat artikulua Akademiari eta euskarari eskainiak! eta orduan urri ziren, hori ere kontutan izan behar da. Euskaltzaindia gerra ondoren bertsolari saioak egiten hasi zenean han egongo zen Migel Angel, bere erreportaia egiten. “Euskerazaleak” elkartearen Zuzendaritzako ere izan zen, eta laguntzaile purrutakua. “Kili Kili” umeen alfabetatzen aldizkari eta ekintzarena ere.

Kazetaritzan 19 urterekin hasi zen eta horretan iraun du azkenerarte. “El Pensamiento Navarro”n 1939tik 1955erarte, handik arrezkero “La Gaceta del Norte”n, hau itzali arte, edo hobeto esan, honek bera zokoratu arte. “Gaceta”k hainbeste irakurle euskaltzale beragatik zituen urte ilunetan, gero egunkaria, egoera demokratiko batean, gezurra badirudi ere, bera ilundu bai zen inoiz baino bortitzago. Hara horretaz zer esaten zidan Migel Angelek joan den Gabon Zahar egunean egindako gutunean: “... Mi querido amigo: Cuando pasa la nube de las tarjetas de Navidad, puedo escribirte unas líneas. Estoy al borde-borde de la jubilación, y seré libre si tengo lugar en el que decir algo que no he podido. He vivido una etapa triste, discriminado, pagando lo que he hecho durante tantos años, sufriendo el “cambio a peor”, muy a peor según creo. La jubilación creo que será como una liberación, después de salir de la mañana de la dictadura de antes, y el corsé de acero de la nueva línea (¿nueva?)...” eta hurrengokoan, Urtarrilaren 26koan: “... Querido José Luis: Un abrazo, nada más llegar a casa, después de vivir unas horas en paz, con el caldo de la nueva amistad, de los recuerdos, y de tantas cosas, de “matar” el tiempo gratamente. Quiero puntualizarte cómo con los cambios de dirección en “La Gaceta”, terminó la etapa de lo vasco, y ha vuelto a la peor etapa de su vida. Te digo esto, para ampliarte un poco la respuesta a tu pregunta. He vivido, trabajando densamente durante una larga etapa de años, entregando todo mi tiempo, todo mi esfuerzo, yo di mi amor, medular, a nuestra tierra vasca. Ya es historia, tristemente...”.

Gizon gutxi egongo zen hainbeste eta hainbeste elkarte, erakunde edo lekutan partaide, burukide, laguntzaile edo bultzatzaile izango zenik. Bateron bat utziko dut baina hara hor burutu ahal izan dudana zerrenda:

Euskaltzaindia eta aipaturiko elkarte bietatik landa, “Euskal Dantzarien Biltzarreko” bultzatzaile eta baita ere une zail baten lehendakari ere; Euskal Herriko Txis-

tularien aldizkariaren zuzendari, burukide eta laguntzaile; “Real Sociedad Bascongada de los Amigos del País”eko kide, eta baita ere Iruñeko “Real Sociedad de Amigos del País”eko ere; Iruñeko “Ediciones Egin”en sortzaile; Iruñeko “Muthiko Alaiak”en lehendakari 1941tik 1948ra; Nafarroako “Caritas”ko burukide 1941tik 1947ra; Nafarroako “Congreso Eucarístico”ko Zuzendaritzako eta baita “Santa Maria la Real”ko Koronazioko Juntako; “Oberena”ko Betiereko Kontseilari; Iruñeko Pasio-ko Hermandadeko bazkide; Loiolako Lagunen elkarteko; Aralarko San Migelen Patronatoko sortzaile 1943an, eta bertako burukide; Gerediaga, Durangoko Merinaldeko Adiskideen Elkarteko bazkide, laguntzaile sutsu eta hasieratako uanean bere aldizkariaren zuzendari; Bizkaiko “Hogar Navarro”ko sortzaile eta burukide; Bilboko “Conciertos Arriaga”ko bazkide; “Asociación Vizcaina del Acordeón-Bizkaiko Badekiñen Alkartasune”ko sortzaile eta burukide; ASCUL-Asociación Cultural Hispano-Norteamericana”ko lehendakari; C. I. T.-Centro de Iniciativas Turísticas-eko burukide; Id. Asociación de Donantes Benéficos de Sangre de la Cruz Roja de Vizcaya; Bilboko “P. I. N.-Parque Infantil de Navidad” delakoaren burukide; eta honen aldizkari “Oye”ren zuzendari; Bizkaiko “Hermandad de Alfereces Provisionales” elkartearen lehen Zuzendaritzako; Bilboko “Banco de los Pobres” deitzen zenaren bazkide; Id. Bilboko Cofradía Penitencial de la Vera Cruz”eko; Id. “Chaîne de Rottiseurs” internazionalako; Id. Asociación Española de Publicistas Agrarias eta arlo bereko Nazioarteko elkarteko; Id. Asociación de Amis de Saint-Jacques”eko; Id. “Circulo Cultural Vazquez de Mellako; Id. Bizkaiko “Amigos del Caserio” elkar-tekko; Bizkaiko dantza talde askoren sustatzaile, batez ere Lutzana-Barakaldoko “A-maia” eta Galdakaoko “Andra-Mari”, eta abar.

Astiz ez zen liburugile izan, artikulugile baizik, kazetari bai zen goitik behera. Dena dela “*Romerías Navarras*” izeneko liburua egin zuen Dolores Baleztenarekin batera, Iruñean 1944an argitaratua; *Por San Miguel de Aralar*, Pamplona, 1943; *Historia de San Gregorio Ostiense: Mozos y toros por las calles de Pamplona*, Pamplona, 1945 eta *Encierro-Reportaje literario y gráfico del trayecto del encierro de los Sanfermines de Pamplona*, Pamplona 1950, liburuskak ere bereak ziren.

Bere kazetaritza lana, esan bezala, euskal gaietara murgilduta zegoen: gure dantza eta folklore oro, hizkuntza, ohitura eta usadio, mendizaletasun, baserri mundauren aurreramendu eta berriztatzea, historia, eta antzerako. Euskal Herriko bazter guztietara irekirik bazegoen ere, Nafarroa eta Bizkaia zituen gogokoen, eta tartean, agian, Durangaldea (eskualde hau barreiatu zuen herriz herri, auzoz auzo eta erromeriaz erromeria). Eta gaur, hemen Bilboko Zazpi Kaleetan, hemen alboan Korreo kalean bizi izan bai zen urte askotan, esan behar da oso Bilbozalea zela, Iruinsema izanik. Berak zuen Iruñea-Bilbo “entente cordiale” delakoa oso pertsona gutxiri ezagutu diot, bien arteko harreman eta elkar-ulertzea ugaritzen ahalegindu bai zen beti, ongi bai zekien euskal hiriburu historiko eta ekonomikoen arteko eztabaidak, noren mesedetarako ziren!

Dakizuen bezala, Migel Angel Astiz ez zen abertzalea, bere zentzu politikoan esan nahi dut. Gerra aurretik Nafarroako A.E.T. (Agrupación de Estudiantes Tradicionalistas) delakoaren buru izan zen 1934an, gero Estatu mailan ere une batez. Gerran Erreketeen kapitai izan zen eta Somosierran aritu zen “Tercio del Rey” izenekoan. Ez zuen hori izkututzen, bere orduko ideiekin kontsekuente bai zen, nahiz eta uste gerra irabazi arren, bakea galdu zutela, berak zion bezala. Gerra garaian bertan eskatu zuen Nafarroan euskara irakastea eta horregatik eta antzerako gauzakatik bi aldiz desterratua izan zen Aragoi aldera. “Hori gerra irabazi genuela, galdu bagenuen auskalo! Nafarroa zen bere kezka, bere mina.

Bere azken gutunean, Urtarrilekoan idazten zidan beste pasarte batekin bukatuko dut, oso adierazgarria baita: "...Cara a Navarra, convendría meditar qué conviene hacer: *ni abandonarla ni imponerse*. Tarea difícil, cuando se llega a renegar de la hermandad con raíces indudablemente hondas, rotos hasta los contactos culturales. También quería decirte, sepas que, como siempre, cualquier cosa que pienses que podría hacer, me tienes a tu disposición. Con toda la libertad. Nos esperan tiempos indudablemente duros. Nuestro pueblo y nosotros como parte de él, tendremos que vivir días aciagos sin duda. Parece que nuestro pueblo está predestinado a sufrir, a ser atacado por enemigos de mal o buen espíritu, pero desviados de la línea de equilibrio, desinterés material, de un andar natural que por lo visto produce en los que no sienten el alma vasca, en vez de un afán de fundirse con nuestro pueblo, noble deseo, borrar lo que es genuino, hacerle daño, no se sabe si por envidia o porqué, porque yo he visto muchas veces que cuando florece una vibración de lo bueno, se le aplasta. Dios nos libre. Hasta pronto. Ya hablaremos después de haber meditado un poco al menos..."

Amaitzeko hara hor bere idazki batetan idatzitakoa "Frase preferida como vasco": "...Andemos juntos, fraternamente, por el camino por el que discurre lo que nos une, hasta que acabe y comienzan los que nos separan".

1984-VII-27

Jose Luis Lizundia